

dipam

DİPLOMATİK İLİŞKİLER ve POLİTİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
CENTER for DIPLOMATIC AFFAIRS and POLITICAL STUDIES

Temmuz 2020 | Sayı:4

COVID-19 Krizi ve Güney Çin Denizi'nde ABD ile Çin Arasında Artan Gerginlik

Dünyanın dört bir yanındaki ülkeler COVID – 19 krizinden rahatsız olmuş ve virüsün yayılmasını engellemeye ve ekonomiyi iyileştirmeye çalışırken, Pekin, Güney Çin Denizi'ndeki (GÇD) faaliyetlerini durdurmadı. Aralık 2019'un sonlarında Çin'in Hubei Eyaletindeki Wuhan'da ortaya çıktıktan sonra, SARS-CoV-2 virüsünün neden olduğu hastalık en az 188 ülkeye yayıldı ve ABD en çok etkilenenler arasında yer aldı.

Çin ve Güneydoğu Asya'daki diğer dört hak sahibi ülke arasında uzun süredir devam eden sorun: Vietnam, Filipinler, Tayvan, Malezya ve Brunei, Güney Çin Denizi'ndeki bölgesel anlaşmazlıklar pandemi nedeniyle duraklatılmadı. Deniz, Kuzey Doğu Asya ve Batı Pasifik Okyanusu'nu birbirine bağladığı, ikisi arasındaki en kısa rotaları sunduğu ve ana deniz iletişim şeritlerini içerdiği için önemli ve çekişmelidir. Ayrıca, her yıl GÇD üzerinden toplam ticarete yaklaşık 3.37 trilyon doları geçiyor.

Çin, "dokuz çizgi hattı" olarak bilinen tartışmalı adaların neredeyse tamamında hak iddia ediyor ve iddialar üzerinde tarihsel bir temele sahip olduğunu belirtiyor. Daha önceleri 11 çizgi hattı, 1947'de Güney Çin Denizi Adaları haritası üzerinde belirlenmişti, ancak akabinde Çin Komünist Partisi, 1949'da Körfez Tonkin'i Komünist Vietnam'a vermek için iki çizgiyi çıkardı.

yetkisine sahip olduğunu iddia etti." İddia, Vietnam, Endonezya ve Filipinler'de protestoya yol açtı. Bu ülkeler, Çin tarafından yapılan iddiaların 1982 BM Deniz Hukuku Sözleşmesi (BMDHS) kapsamında hiçbir dayanağı olmadığını belirttiler.

Çin, diğer dört ülke ile karasuları konusunda anlaşmazlıklar yaşamaktadır, bununla birlikte bu sorun esas olarak Çin'i

Dokuz çizgi hattı haritası:

KAYNAK: STRATEJİK VE ULUSLARARASI ÇALIŞMALAR MERKEZİ, DAİMİ TAHKİM MAHKEMESİ

2009 yılında, Çin, Dokuz Çizgi Hattı haritasının eklenmesiyle Kıta Sahaneliği Sınırları Komisyonu'na diplomatik bir nota gönderdi ve "Güney Çin Denizi'ndeki adalar ve bitişik sular üzerinde tartışılmaz bir egemenliğe sahip olduğunu ve ilgili suların yanı sıra deniz tabanı ve toprak altı üzerinde egemenlik haklarına ve yargı

diğer iki ülkeyle de ihtilafa sokmaktadır: Filipinler ve Vietnam. Çin'i GÇD'ye dahil eden bölgesel anlaşmazlıklar şunlardır: Vietnam ve Çin tarafından hak iddia edilen ve Çin tarafından işgal edilen Paracel adaları üzerindeki anlaşmazlık, Çin, Filipinler ve Tayvan tarafından hak iddia edilen ve 2012'den beri Çin tarafından

kontrol edilen Scarborough Shoals üzerindeki anlaşmazlık, ayrıca Spratly Adaları'nda, tümüyle Çin, Tayvan ve Vietnam ve kısmen Filipinler, Malezya ve Brunei tarafından hak iddia edilen anlaşmazlık. Adalar, Brunei hariç bu ülkeler tarafından işgal edilmiştir.

2013'te Filipinler, Pekin'le zıt yönde iddialara sahip olduğu için davayı Lahey'e getirdi. Temmuz 2016'da, Lahey Filipinler'in lehine karar verdi ve Çin'in Spratly Adaları'ndaki herhangi bir mostradan 200 deniz miline kadar uzanan bir Münhasır Ekonomik Bölge hakkına sahip olmadığını belirtti, ayrıca Pekin'in yapay adalar inşa etmekle Filipinler'in egemenliğini ihlal ettiğini söyledi. Buna karşılık, Çin Dışişleri Bakanlığı Çin'in bunu tanımadığını ve ayrıca kararı 'geçersiz' olarak nitelendirdiğini söyledi. Karara rağmen, Pekin'in GÇD'deki tartışmalı adalar etrafında yapay adalar inşa etme çabaları sürüyor.

Seyrüsefer Serbestisi Operasyonu, Washington'un aşırı denizcilik iddialarının yaygınlaşması ve bunun ulusal güvenlik ve uluslararası ticaret üzerindeki etkisi konusundaki endişesi ile de, UNCLOS'ta düzenlenen kurallara uymayı taahhüt eden tüm milletlere açık bir mesaj yolladı. Bununla birlikte uluslararası hukuka uygun sulara geçiş yapma haklarını ileri sürdü. Pekin, Başkan Xi Jinping'in de belirttiği gibi Seyrüsefer Serbestisi Operasyonları'nı desteklediğinde ısrar ediyor: "Deniz seyrüseferi veya kara uçuşları ile ilgili herhangi bir sorun olmadı ve gelecekte de olmayacak." Bununla birlikte, Çin'den üst düzey bir diplomat tarafından, Pekin'in temel sorun olarak gördükleri konusunda yaptığı açıklamaya göre, iki devin Seyrüsefer Serbestisi operasyonları

hakkında farklı görüşleri var gibi görünüyor:

"Çin ve ABD arasındaki fark, Seyrüsefer Özgürlüğü arasında bir fark değildir. Sadece Güney Çin Denizi'nde değil, dünyanın diğer bölgelerinde de uluslararası hukuka uygun olarak Seyrüsefer özgürlüğünü desteklediğimiz çok açık. Aradaki fark, Amerika Birleşik Devletleri'nin Seyrüsefer Serbestisini bir bahane olarak aldığını ve gemilerinin ve uçaklarının aslında Çin kıyılarını, Adalarını ve resiflerini yakından izlediğini düşünüyoruz."

ABD tarafından yürütülen FON operasyonları hakkındaki farklı görüşler ve tartışmalı adalarda Çin tarafından inşa edilen yapay adalar üzerindeki eleştirileri, SCS'deki iki dev tarafından yapılan ticarete engel olan ana faktörlerdir. Pekin'in Güney Çin Denizi'ndeki yapay adaları da diğer hak iddia eden ülkeler için bir endişe kaynağı oldu ve ABD tarafından dikkat çekildi. ABD ve Çin arasındaki gerginlik arttıkça, Çin'in üst düzey deniz subaylarından biri geçen yıl, karakolların tehdit altında olduğunu hissederse, Çin'in Güney Çin Denizi'ndeki yapay adalarını daha fazla inşa etmeye çalışabileceğini belirtti.

İkisi arasındaki ilişkiler Koronavirüs salgını öncesinde zaten kızışmıştı. Pekin, Güney Çin Denizi'ne yansıyan daha iddialı bir yaklaşım benimsiyor gibi görünürken, Başkan Trump yönetimi, büyük güç yarışmasının çağın belirleyici özelliği olduğunu ve Çin ile aralarındaki rekabetin 2017 Ulusal Güvenlik Stratejisinde yazıldığı gibi ABD'nin küresel stratejisinin kalbinde olduğunu belirtti.

COVID-19 krizi ABD ve Çin arasındaki rekabeti artırdı. Başkan Trump yönetimi, Çin'i şeffaflık eksikliği nedeniyle eleştirdi,

Çin'in salgınla ilgili bilgileri daha erken bir vakitte tam olarak paylaşmadığını iddia etti ve ABD'nin daha erken hareket edebileceğini savundu.

Nisan ayı başlarında, Bloomberg News salgının Hubei eyaletinde başladığını bildirdi. 2019'un sonlarında Çin, John Hopkins Üniversitesi tarafından derlenen verilere göre sadece 82.000 vaka ve 3.300 ölüm olduğunu halka açık olarak bildirdi. Bu rakamlar, dünyadaki en büyük salgına sahip olduğu bildirilen ABD'de 189.000'den fazla vaka ve 4.000'den fazla ölümlle mukayese edilebilir. Çin tarafından bildirilen rakamlar, ABD'de bildirilen vakaların yaklaşık yarısıdır.

Çin'in, virüsün yayılmasını durdurmak için Ocak ayı sonunda sıkı bir sokağa çıkma yasağını uyguladıktan sonra Nisan ayı başlarında yasağı kaldırdığı bildirilirken, bazı medya raporları ABD'nin Mart 2020'in sonuna kadar Koronavirüs tarafından en çok etkilenen ülkeler arasında olduğunu ifade etti. 330 milyon insanla, ABD gibi yoğun nüfuslu bir ulus, potansiyel olarak Covid-19 tarafından enfekte olabilecek geniş bir insan havuzu sağlıyor.

Dünya çapındaki ülkelerin pandemiden dolayı sıkıntılar yaşadığı bir zamanda, Çin, son günlerde Spratly ve Paracel takımadaları için yeni idari bölgeler kurarak ve denizdeki 80 adasını ve diğer coğrafi özellikleri isimlendirerek ve yol boyunca sualtı özellikleri üzerinde egemenlik iddia ederek endişe yarattı. Çin'den gelen bu hareket krizden faydalananı olarak yorumlanabilir.

ABD, Çin'in Güney Çin Denizi'nin büyük bölümündeki egemenlik üzerine genişleme iddialarını yasadışı olarak görüyor.

Bununla birlikte, son zamanlarda Washington, Pekin'in stratejik sularda kontrol sağlama çabalarına alışılmadık bir şekilde doğrudan bir meydan okuma olarak, Güney Çin Denizi'ndeki Çin'in hak iddia ettiği belli yerlere karşı bir muhalefet ilan ederek duruşunu sertleştirdi gibi görünüyor. ABD Dışişleri Bakanı Pompeo ayrıca, "Dünya Pekin'in Güney Çin Denizi'ne kendi deniz imparatorluğu gibi muamele etmesine izin vermeyecek" dedi.

Washington, Çin'in iddialarını resmen reddettiğinden dolayı, bu değişim ikisi arasındaki gerilimi artırabilir ve başka yerlerdeki ilişkilerini etkileyebilir.

Daha önce Washington, Spratlys üzerinde hangi konuda hangi devletin egemenliği olacağı konusunda bir pozisyon almayacağını ve operasyonun herhangi bir ülkenin hak iddiasını tartışmayı konu edinmediğini açıklamıştı. Ancak son gelişmeler, Washington'ın duruşunun değiştiğini göstermektedir.

Koronavirüsün ortaya çıkmasından bu yana, iki dev arasındaki rekabet kızışarak virüsle mücadelede iş birliği yapmalarını engellemektedir. Güney Çin Denizi üzerindeki yeni tutum, ABD'nin Güneydoğu Asya müttefiklerinin yanında olduğunu gösterirken, son olaylar, ABD-Çin ilişkilerinde başka yerlerde farklı sonuçlar doğurabilir. Bu aynı zamanda genel olarak bölgenin güvenliğini de etkileyebilir.

Referanslar

Mollman, Steve, "The line on a 70-year-old map that threatens to set off a war in East Asia," Quartz, 08.07.2016. <https://qz.com/705223/where-exactly-did-chinas-nine-dash-line-in-the-south-china-sea-come-from/>

Kuok, Lynn, "The U.S. FON Program in the South China Sea. A lawful and necessary response to China's strategic ambiguity," East Asia Policy Paper, 09.06.2016:7. <https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/07/The-US-FON-Program-in-the-South-China-Sea.pdf>.

Sharman, John, "China threatens to further fortify its man-made islands in disputed region as tensions with US escalate," Independent, 09.01.2020. <https://www.independent.co.uk/news/world/asia/south-china-sea-us-military-bases-islands-spratly-paracel-us-tension-defence-a8719556.html>.

"US-China relations were already heated. Then coronavirus threw fuel on the flames," The Conversation, 11.05.2020. <https://theconversation.com/us-china-relations-were-already-heated-then-coronavirus-threw-fuel-on-the-flames-137886>.

Jacob, Jennifer and Wadhams, Nick, "China Concealed Extent of Virus Outbreak, U.S. Intelligence Says," Bloomberg, 01.04.2020. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-04-01/china-concealed-extent-of-virus-outbreak-u-s-intelligence-says>.

McNeil Jr, Donald G, "The U.S. Now Leads the World in Confirmed Coronavirus Cases," The New York Times, 26.03.2020. <https://www.nytimes.com/2020/03/26/health/usa-coronavirus-cases.html>.

Mollman, Steve, "China's South China Sea plan unfolds regardless of the coronavirus," Quartz, 09.05.2020. <https://qz.com/1849207/chinas-south-china-sea-plan-unfolds-regardless-of-coronavirus/>.

Wong, Chun Han, "U.S. Rejects Most Chinese Maritime Claims in South China Sea," The Wall Street Journal, 13.07.2020. https://www.wsj.com/articles/u-s-set-to-reject-certain-chinese-maritime-claims-in-south-china-sea-11594661229?st=zicmh7zi0dev502&reflink=article_copyURL_share

DİPLOMATİK İLİŞKİLER ve POLİTİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
CENTER for DIPLOMATIC AFFAIRS and POLITICAL STUDIES

+90 216 310 30 40 info@dipam.org

+90 216 310 30 50 www.dipam.org

Murat Reis Mahallesi Gazi Caddesi No:69
Üsküdar/İstanbul

YAZAR HAKKINDA

Adinda KHAERANI, DİPAM'da "Araştırmacı" olarak görev almaktadır. Aralık 2009'da Londra Halkla İlişkiler Okulu-Jakarta'dan Kitle İletişim dalında Lisans Derecesi (Hons) aldıktan sonra, 2010-2011 yılları arasında Pakistan - Jakarta Diplomatik Misyonunda Basın Bölümü'ne Basın Ataşesi Asistanı olarak katılmıştır. "Güney Çin Deniz Uyuşmazlıkları Durumunda ASEAN'in Çatışma Yönetimindeki Rolü" başlıklı teziyle 2016 yılında İstanbul Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler alanında yüksek lisansını tamamlamıştır. Ayrıca Washington DC'de bulunan Turkish Heritage Organization'da (THO) yerleşik olmayan araştırmacı olarak yer almaktadır. adinda.khaerani@dipam.org